

مجله علمی تخصصی برنامه‌ریزی فضایی
سال دوم، شماره دوم، (پیاپی ۶) پاییز ۱۳۹۱
تاریخ وصول: ۱۳۹۰/۸/۲۵ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۸/۱۴
صص: ۱-۲۰

بررسی آثار اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست محیطی توسعه گردشگری در سکونتگاه‌های روستایی از دیدگاه گردشگران و روستاییان (مطالعه موردی: دشت ارژن-فارس)

علی اکبر عنابستانی^{۱*}، عباس سعیدی^۲، حسن درویشی^۳

۱- دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی- دانشگاه فردوسی مشهد

۲- استاد جغرافیای روستایی- دانشگاه شهید بهشتی

۳- کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی- دانشگاه فردوسی مشهد

چکیده

گردشگری می‌تواند نقش مهمی در متنوع‌سازی اقتصاد روستایی داشته باشد و با گسترش آن در نواحی روستایی می‌توان به پایداری جمعیت و اقتصاد این نواحی کمک نموده و زمینه دستیابی به توسعه پایدار روستایی را فراهم نمود. در این مقاله تلاش شد آثار توسعه گردشگری در روستاهای محدوده مورد مطالعه مانند اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست محیطی را بر اساس نظرسنجی از روستاییان و گردشگران مورد ارزیابی و سنجش قرار گیرد. روش تحقیق در این مطالعه توصیفی- تحلیلی و همبستگی است که بخش عمده‌ای از داده‌های آن بر اساس مطالعات میدانی و با روش نمونه‌گیری (کوکران) برای ارزیابی آثار توسعه گردشگری بر سکونتگاه‌های روستایی، تعداد ۱۸۶ نفر از روستاییان و ۱۲۰ نفر از گردشگران مورد پرسشگری قرار گرفته‌اند. یافته‌های مطالعه نشان می‌دهد که برخلاف نظر سنجی از روستاییان و گردشگران که بالاترین تأثیر را در رابطه با متغیر وابسته اقتصادی با میانگین رتبه‌ای ۳/۶۶ ارزیابی می‌کردند، در مطالعه رگرسیون گام به گام بیشترین تغییرات متوجه وابسته زیست محیطی با ضریب ۰/۷۸۶ است. در نهایت به منظور آزمون فرض این تحقیق از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است که بر اساس آن ضریب همبستگی با احتمال آزمون قابل قبول بین ۰/۴۱ تا ۰/۶۳ برآورد شده و می‌توان اظهار نمود

که توسعه گردشگری تغییرات مثبتی را در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست محیطی وضعیت زیست محیطی و کالبدی در سطح روستاهای منطقه فراهم نموده است. با توجه یافته‌ها، راهکارهایی شامل مهیا نمودن زمینه‌های لازم برای جذب سرمایه گذاری خصوصی، جلوگیری از تخریب محیط زیست، بهسازی و ارتقای سیمای روستایی و هماهنگی نمای گذرگاه‌های روستایی، تخصیص سرمایه دولتی به توسعه امکانات و تسهیلات گردشگری، برقراری امنیت اجتماعی و غیره پیشنهاد شده است.

واژه‌های کلیدی: گردشگری روستایی، جامعه میزبان، جامعه میهمان، اثرات گردشگری، دشت ارژن

مقدمه

در دنیای امروز، برنامه‌ریزی توسعه ملی به طور کلی و برنامه ریزی توسعه روستایی به‌طور اخص، از ضروریات سرزمین‌های مختلف به شمار می‌رود. در این چارچوب، شکل‌دهی و نظم بخشی به عرصه‌های مکانی و فضایی در واقع از آغاز زندگی بشر و از زمان بهره‌گیری از منابع طبیعی پیوسته در مقیاس و مفهومی متفاوت مطرح بوده است. در این ارتباط هر چه سطح فرهنگ بالاتر رفته، شکل عمومی سازماندهی و انتظام محیط و ابزار و دانش گروه‌های انسانی پیشرفته‌تر شده است (سعیدی، ۱۳۷۷: ۱۴۷). رشد و گسترش گردشگری به شیوه متداول امروزی از جمله پدیده‌های مهم اواخر قرن بیستم است و نواحی روستایی و کوهستانی از مهم‌ترین عرصه‌هایی هستند که در زمینه گردشگری و فعالیت‌های وابسته به آن مورد توجه قرار گرفته‌اند. (مهدوی و همکاران، ۱۳۸۷؛ ب ۲۰). بسیاری از برنامه‌ریزان و سیاستگذاران توسعه از فعالیت گردشگری به عنوان یکی از ارکان اصلی توسعه پایدار یاد می‌کنند و در این راستا می‌کوشند، با شناسایی مزیت‌ها و محدودیت‌های روستائی و امکان‌سنجی فعالیت گردشگری در این گونه محیط‌ها و نیز برنامه ریزی اصولی و مناسب،

نقش موثری در تنوع بخشی به اقتصاد روستایی و توسعه ملی برعهده گیرند. آنچه مسلم است، این که توسعه گردشگری به طور فزاینده ای به صورت یک نوشدارو افزایش دهنده توان اقتصادی، بالابرنده قابلیت زیست در نواحی دور افتاده و محرک تجدید حیات، به حساب می‌آید. با این وجود، اگر گردشگری روستایی به نحوی مناسب برنامه ریزی و مدیریت شود، می‌تواند خالق یا محرک فرایند توسعه یافتگی برای حصول به پایداری توسعه در نواحی روستایی و نیز پایداری جوامع محلی در کلیه زیر شاخه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و همچنین فعالیت گردشگری به طور کلی به حساب آید. علی‌رغم این موضوع، گردشگری روستایی فعالیتی پیچیده است که با دیگر بخش‌های جامعه و اقتصاد ارتباط دارد؛ بدینسان، آثار پیامدهای مختلف گردشگری می‌باید در فرایند برنامه ریزی به دقت مورد مطالعه قرار گیرد تا از عوامل منفی جلوگیری شود و تاثیرات مثبت عوامل اقتصادی و اجتماعی و محیطی مرتبط با آن افزایش یابد (قادری، ۱۳۸۲؛ ۱۸). بدین ترتیب، بهره برداری بهینه از توانهای گردشگری روستایی به عنوان راهبردی مکمل توسعه روستایی می‌تواند گامی مطمئن برای ترقی و توسعه

فضاهای روستایی در همه ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، زیست محیطی قلمداد شود. شکل‌گیری و گسترش گردشگری در منطقه دشت ارژن و نواحی اطراف آن به صورت خودجوش و بدون برنامه ریزی و مدیریت مناسب بوده است و به این علت، با ترکیبی از اثرات و پیامدهای مطلوب و نامطلوب همراه بوده است که بعضاً موجب برخی دگرگونی‌های فضائی و اجتماعی- اقتصادی شده است. در این تحقیق تلاش می‌شود تا اثرات برجای مانده از توسعه گردشگری بدون برنامه در منطقه مورد مطالعه از دیدگاه روستاییان به عنوان جامعه میزبان و گردشگران به عنوان جامعه میهمان در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست محیطی مورد بررسی و واکاوی قرار گیرد

پیشینه تحقیق

در زمینه بررسی گردشگری روستایی و نقش آن در فرایند توسعه روستایی و آثار برجای مانده در سطح روستاهای کشور ما تحقیقات متعددی صورت پذیرفته است اما کمتر به مطالعه جامع در تمام ابعاد آن هم در دیدگاه مقایسه‌ای در سطح روستاها اشاره شده است. در ادامه نتایج تعدادی از این تحقیقات مورد بررسی قرار می‌گیرد:

روح‌الله‌زاده اندواری (۱۳۸۵) در بررسی گردشگری روستایی و آثار اقتصادی و اجتماعی آن بر توسعه منطقه‌ای در روستای آبگرم لاریجان نشان می‌دهد که رونق گردشگری در روستا آثار مثبتی مانند ایجاد اشتغال، افزایش درآمد، مهاجرت معکوس، رونق ساخت و ساز و... را در پی داشته

است و از سوی دیگر، ورود گردشگران آثار نامطلوب اجتماعی مانند افزایش انحرافات اجتماعی، اعتیاد، تغییرات نامطلوب فرهنگی و... را به دنبال داشته است. پارسا بصیر (۱۳۸۶) در بررسی زمینه‌ها و راهکارهای توسعه گردشگری روستایی در بخش طالقان از شهرستان ساوجبلاغ معتقد است که در تحلیل عاملی، پنج عامل "گردشگری کشاورزی و غذایی"، "اکوتوریسم ماجراجویانه"، "اکوتوریسم غیرماجراجویانه"، "گردشگری به منظور تجارت" و "گردشگری تاریخی و مذهبی" در مجموع ۶۷٪ واریانس را تبیین می‌کند. قهرمانی (۱۳۸۶) در مطالعه نقش گردشگری در توسعه روستایی در دره کن و سولقان شهرستان تهران به این نتیجه می‌رسد که گردشگری اثرات مثبت چندانی بر اقتصاد روستاها و محیط زیست آن منطقه نداشته است، اگر چه توسعه اقتصادی در روستاهای منطقه به جهت احداث راه بسیار پر هزینه و در عین حال درجه یک که به جهت وجود امامزاده داوود یا قطب توریستی منطقه احداث شده غیر قابل انکار است، اما از لحاظ اجتماعی اثرات مثبت خوبی از جمله بهبود وضعیت بهداشت آموزش، تعامل بیشتر با نواحی همجوار، کاهش مهاجرت و... داشته است.

رهنمایی و همکاران (۱۳۸۷) در بررسی ظرفیت تحمل حوزه مقصد گردشگری با تأکید بر جامعه میزبان در منطقه کلاردشت نشان دادند که از بعد جامعه میزبان حوزه کلاردشت در رابطه با نوع گردشگران خود ظرفیت تحمل متفاوتی دارد. به طوری که با توجه به عمل کرد گردشگران خانه‌های دوم ظرفیت تحمل حوزه به آستانه خود رسیده است

زمینه‌ی اثرات گردشگری بر توسعه روستایی با نظرسنجی از روستاییان دره‌ی کن و سولقان نشان می‌دهند که گردشگری در زمینه‌ی اقتصادی اثرات محدودی داشته و به جز اشتغال‌زایی و درآمدزایی اندک، موجب بالا رفتن قیمت‌ها و سوداگری زمین شده است. در زمینه‌ی اجتماعی اثرات مثبت بیشتری نظیر افزایش سواد، بهداشت فردی و عمومی، افزایش تعامل با نواحی همجوار، و کاهش مهاجرت داشته است. در زمینه زیست‌محیطی نیز ورود گردشگران به نابودی گونه‌های گیاهی و جانوری، افزایش آلودگی و تخریب محیط زیست منجر شده است. شهیدی و همکاران (۱۳۸۸) در بررسی تأثیرات توریسم در برنامه ریزی نواحی روستایی معتقدند که در قالب ارزیابی و مکان‌گزینی مناطق توریسم پذیر، با شناسایی تأثیرات مثبت و تبعات منفی در قالب تحلیل عوامل راهبردی، به‌بازبینی شرایط خاص مناطق روستایی در ایران پرداخت تا بیشترین میزان کارآمدی در نتایج توسعه توریسم روستایی میسر گردد. علاوه بر این، ضروری به نظر می‌رسد که در فرایند توریسم روستایی حفاظت و نگهداشت محیط زیست، استفاده بهینه و متعادل از منابع طبیعی و دارایی‌های روستایی مورد توجه باشد تا در قالب توسعه پایدار روستایی، ضمن پاسداشت حقوق آیندگان از مواهب طبیعی روستا، امکان بهبود کیفیت زندگی و معیشت پایدار روستاییان نیز تحقق یابد.

لوئیس (۱۹۹۶) با هدف مطالعه تبیین گردشگری روستایی در ایالت ایندیانا به تأثیرات توریسم بر اقتصاد و جامعه روستایی بدون حمایت‌های دولتی توجه دارد و به برنامه ریزی و ارائه مدلهایی برای

اما در رابطه با گردشگران با اقامت حداقل یک شب (گردشگران اقامتی) اشباع آستانه ظرفیت تحمل مورد تأیید نمی‌باشد. هم‌چنین از بعد جامعه میزبان، وضعیت ظرفیت تحمل حوزه کلاردشت، تحت تأثیر نگرش مردم نسبت به گردشگران مؤثرتر به لحاظ اقتصادی، نوع گردشگران مطلوب به لحاظ عمل‌کردی (میزان تأثیرگذاری بر محیط) و... می‌باشد. افتخاری و مهدوی (۱۳۸۵) در راهکارهای توسعه گردشگری روستایی با استفاده از مدل SWOT^۱ در دهستان لواسانات کوچک نشان که در قالب مدل یاد شده آستانه آسیب‌پذیری نقاط روستایی به علت گردشگری بودن بسیار بالاست و نیازمند بازنگری و ارایه سیاست‌های مناسب در جهت رفع محدودیت‌ها و استفاده از مزیت‌های نسبی موجود است.

کدیور و سقایی (۱۳۸۴) در ساماندهی گردشگری در تفرجگاه‌های پیرامون شهری در منطقه در اخلمد (مشهد) نشان دادند، که تفرجگاه‌های پیرامون کلان شهرها که به طور خودجوش توسط مردم و خارج از هدایت رسمی از سوی برنامه‌ریزان و دولت به عنوان مکانی برای گذران اوقات فراغت در نظر گرفته می‌شود، وقتی که حجم بازدیدکنندگان و کنش‌گری فضایی در آن مکان افزایش می‌یابد نیازمند ساماندهی از سوی مسئولان محلی و فرامحلی است. در صورت عدم ساماندهی این نوع مناطق نه تنها پایداری محیط با خطر مواجه می‌شود، بلکه امنیت اجتماعی مکانی مربوطه دچار چالش می‌شود. مطالعات مهدوی و همکاران (۱۳۸۸-الف) در

1- Strengths, weaknesses, opportunities, Threats

نفر جمعیت است. این دهستان از سمت شمال به شهرستان نورآباد و ممسنی، از سمت شرق به دهستان قره‌چمن از شهرستان شیراز، از سمت جنوب به دهستان کوه مره‌سرخ از شهرستان شیراز و از سمت غرب به شهرستان کازرون محدود می‌شود، مساحت آن $470/5$ کیلومتر مربع و معادل $5/2$ درصد از کل وسعت شهرستان مشهد را در بر می‌گیرد. (استانداری فارس، ۱۳۹۰).

روش تحقیق:

روش تحقیق در این مطالعه توصیفی و همبستگی است، بخشی از داده‌های تحقیق از طریق مطالعات میدانی و با ابزار پرسشنامه و مصاحبه و بخشی دیگر از داده‌های مورد نیاز مانند چارچوب نظری - مفهومی پژوهش، اسناد و مدارک و سرشماری‌ها از طریق روش کتابخانه‌ای بدست آمده است. جامعه آماری در این تحقیق شامل تمام روستاهای دهستان بوده که بر اساس فرمول کوکران تعداد ۳ روستا با جمعیت ۹۸۹ خانوار مورد مطالعه قرار می‌گیرد. جهت برآورد حجم نمونه از روش نمونه‌گیری شارپ کوکران با سطح اطمینان ۹۵٪ و احتمال خطای $6/5$ ٪ به صورت نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شده است. بر این اساس برای ارزیابی آثار توسعه گردشگری بر سکونتگاه‌های روستایی، تعداد ۱۸۶ نفر از روستاییان و ۱۲۰ نفر از گردشگران مورد پرسشگری قرار گرفته‌اند. پس از جمع‌آوری اطلاعات و پردازش آن‌ها در محیط‌های نرم‌افزاری SPSS, ArcGIS و ... به تحلیل داده‌ها و تبیین موضوع مورد مطالعه پرداخته شد.

توسعه توریسم در منطقه می‌پردازد. ساندهو (۱۹۹۸) به بررسی یافتن تغییرات ناشی از رشد اقتصادی در نتیجه گردشگری در محیط کوهستانی دره کلو در هند می‌پردازد و هدف کلی این پروژه به منظور پایداری از محیط زیست و سیستم‌های فرهنگی و بررسی فعالیت‌های تاثیر گذار بر صنعت توریسم می‌پردازد. کیم (۲۰۰۵) در بررسی نقش توریسم به عنوانی محرکی برای از بین بردن مشکلات اقتصادی در جامعه روستایی کره، به نقش مهم دولت و بازار در مشارکت در برنامه‌های توسعه توریسم در منطقه می‌پردازد.

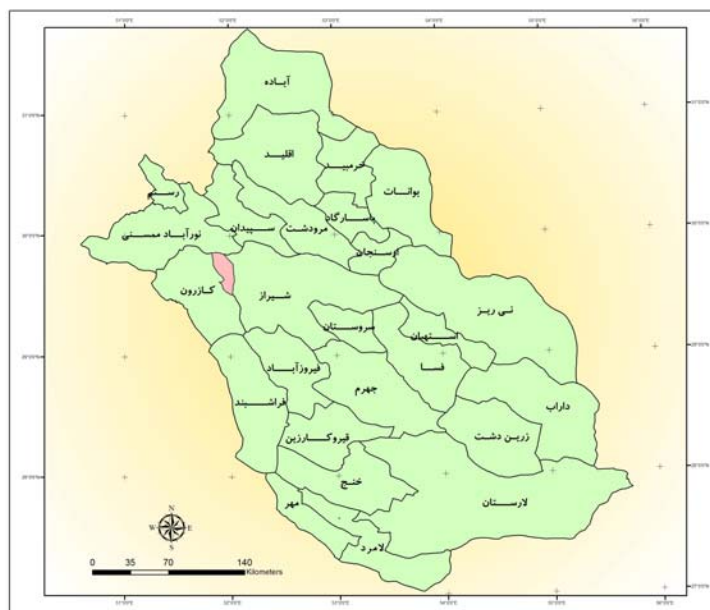
مروری بر پژوهش‌های داخلی و خارجی انجام شده در زمینه اثرات گردشگری بر توسعه نواحی روستایی بیانگر این است که ورود گردشگری به عنوان یک عامل مداخله‌گر در روستاها از یک سو فرصت‌های جدیدی را برای روستاییان ایجاد نموده و از سوی دیگر تبعات اجتماعی و به ویژه زیست محیطی را در سکونتگاه‌های روستایی به دنبال دارد. پژوهش حاضر با نگاهی به تحقیقات پیشین سعی دارد با رویکردی جامع آثار گوناگون اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست محیطی را بر اساس نظرسنجی از روستاییان و گردشگران در محدوده مورد مطالعه را مورد ارزیابی و سنجش قرار دهد.

مواد و روش‌ها

محدوده یا قلمرو پژوهش:

منطقه مورد مطالعه؛ یعنی دهستان دشت ارژن از توابع بخش مرکزی شهرستان شیراز در استان فارس دارای ۱۴ آبادی دارای سکنه با ۱۰۸۹ خانوار و ۴۹۰۱

فرضیه‌ی زیر برای پاسخ‌گویی به سؤال تحقیق طراحی شده است: «به نظر می‌رسد توسعه گردشگری تغییرات مثبتی را در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست محیطی وضعیت زیست محیطی و کالبدی در سطح روستاهای منطقه فراهم نموده است».

شکل ۱: موقعیت منطقه‌ی مورد مطالعه در استان فارس

منبع: یافته‌های پژوهش ۱۳۹۰

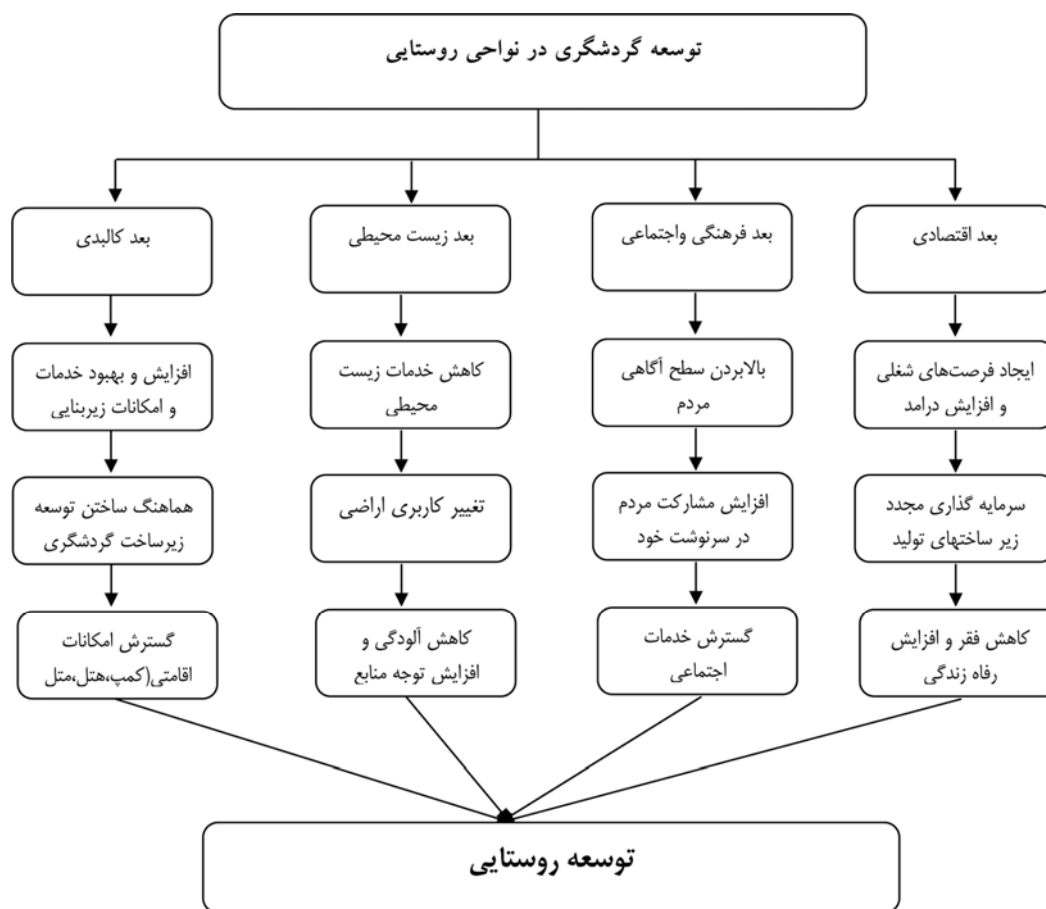
استفاده می‌شود که این شاخص‌ها می‌توانند سطحی از رشد و توسعه مکان‌های جغرافیایی را بر اساس معیارهای انتخاب شده نشان دهند (کلانتری، ۱۳۸۲: ۱۱۲).

معرفی شاخص‌ها و متغیرها: شناخت بهتر و دقیق‌تر از وضعیت مکان‌های جغرافیایی در زمینه‌های مختلف در سطوح متفاوت مستلزم دسترسی به اطلاعات کامل و پردازش شده از مکان‌های مورد نظر است. برای نیل به این مهم از یکسری شاخص‌ها

جدول ۱: بررسی قابلیت اعتماد متغیرهای تحقیق

نوع متغیر	نام تحقیق	آلفای کرونباخ	تعداد گویه‌ها
وابسته	توسعه گردشگری	۰/۷۱	۷
	بعد اقتصادی	۰/۶۴	۱۰
	بعد فرهنگی و اجتماعی	۰/۷۸	۸
	بعد کالبدی و زیر بنایی	۰/۵	۹
	بعد زیست محیطی	۰/۷۳	۷

منبع: یافته‌های پژوهش ۱۳۹۰

شکل ۲: رابطه متغیرهای تحقیق و ارائه مدل تحلیلی

منبع: (یافته‌های پژوهش: ۱۳۹۰)

پرسشنامه‌های مختلف، پایایی پرسشنامه‌ها اثبات

می‌شود $(0.5 \leq \alpha \leq 1)$.

روند تحولات جمعیتی روستاهای مورد مطالعه:

میزان رشد جمعیت یکی از شاخص‌های مهم تحلیل جمعیت است و می‌تواند در برنامه ریزی‌های توسعه نقش به‌سزایی ایفا نماید. تغییرات و رشد جمعیت متأثر از رشد طبیعی جمعیت (زاد و ولد و مرگ و میر) و مهاجرت است. نرخ رشد سالیانه عبارت است از نسبت تغییرات سالانه یک جمعیت به کل جمعیت

برای محاسبه پایایی پرسشنامه، ابتدا پرسشنامه بر

روی نمونه‌ای به حجم ۱۵ نفر اجرا گردید و سپس ضریب پایایی به روش آلفای کرونباخ محاسبه شد که مقدار اولیه آن $(\alpha = 0.63)$ بدست آمد. پس از حذف ۶ سوال، آلفای نهایی به حد قابل قبول رسید که این مقدار پایایی، قابل اعتماد است. این ضریب از عمومی‌ترین ضرایبی است که توسط پژوهشگران علوم اجتماعی برای سنجش پایایی ابزارهای مختلف جمع‌آوری داده‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد. با توجه به مقدار آلفای بدست آمده در بالا برای

بالاترین نرخ رشد سالانه جمعیت در روستاهای مورد مطالعه مربوط به چهل چشمه با ۰/۴۲ درصد و پایین‌ترین نرخ رشد سالانه جمعیت، مربوط به زنگنه بنگرود با ۲/۵- درصد است. جمع نرخ رشد روستاهای مورد مطالعه ۰/۰۵- درصد است که این نرخ رشد بسیار پایین است، بنابراین روستاهای نمونه جزو روستاهای مهاجرفرست هستند.

که به صورت درصد بیان می‌شود متوسط رشد سالانه جمعیت در طول یک دوره از رابطه زیر محاسبه می‌شود (مطبعی لنگرودی، ۱۳۷۶: ۴۶).

$$r = \left(\sqrt[t]{\frac{P_1}{P_0}} - 1 \right) \times 100$$

که در فرمول فوق r : متوسط رشد سالانه جمعیت، P_1 : جمعیت در انتهای دوره، P_0 : جمعیت در ابتدای دوره، t : طول دوره بر حسب سال هستند.

جدول (۲): روند تحولات جمعیتی منطقه مورد مطالعه (۸۵-۱۳۷۵)

ردیف	نام روستا	جمعیت سال ۱۳۷۵	جمعیت سال ۱۳۸۵	نرخ رشد سالانه (درصد)
۱	دشت ارژن	۲۴۳۲	۲۵۷۵	۰/۵۷
۲	چهل چشمه	۱۱۱۶	۱۱۶۴	۰/۴۲
۳	زنگنه بنگرود	۹۷۲	۷۵۴	-۲/۵
	جمع کل	۴۵۲۰	۴۴۹۳	-۰/۰۵

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵ و ۱۳۷۵.

نتایج و بحث

تحلیل آثار توسعه گردشگری بر اقتصاد

روستایی منطقه: برای سنجش بررسی اثرات گردشگران بر اقتصاد جامعه روستایی از دیدگاه جامعه میزبان و میهمان در سطح روستاهای مورد مطالعه از شاخص‌های افزایش قیمت زمین، ایجاد اشتغال و افزایش درآمد، سرمایه‌گذاری بخش

خصوصی و.. استفاده شده است. چگونگی توزیع نسبی پاسخگویی به گویه‌ها در این جدول آمده است. با توجه به جدول زیر میانگین اقتصادی برابر با ۳/۶۶ است. همانگونه که مشاهده گردید این میانگین در بازه ۱ تا ۱۰ تعریف شده است. با توجه به جدول ۳ ملاحظه می‌شود میانگین بعد اقتصادی از وضعیت متوسط به بالایی از لحاظ رتبه بر خوردار باشد.

جدول ۳) بررسی آثار اقتصادی توسعه گردشگری در سطح منطقه از نگاه جامعه میهمان و میزبان

ردیف	شاخص	درصد افراد پاسخگو					میانگین	سطح معنی داری
		خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد		
۱	افزایش قیمت زمین.	۱۰/۵	۱۲/۷	۲۱/۲	۲۷/۵	۲۸/۱	۳/۵	۰/۰۰۰
۲	تنوع بخشی به منابع درآمدی ساکنان منطقه.	۸/۲	۱۲/۱	۲۶/۵	۲۷/۵	۲۵/۸	۳/۵۱	۰/۰۰۰
۳	ایجاد فرصت‌های شغلی جدید در منطقه.	۷/۸	۹/۸	۲۴/۲	۲۸/۱	۳۰/۱	۳/۶۳	۰/۰۰۰
۴	افزایش درآمد روستاییان.	۹/۲	۱۰/۱	۲۱/۶	۲۶/۵	۳۲/۷	۳/۶۳	۰/۰۰۰
۵	کاهش تولیدات کشاورزی.	۵/۲	۱۳/۷	۲۹/۷	۲۷/۵	۲۳/۹	۳/۵۱	۰/۰۰۰
۶	جذب بیشتر منابع مالی و بودجه‌های دولتی.	۶/۲	۷/۸	۲۴/۵	۲۹/۷	۳۱/۷	۳/۷۳	۰/۰۰۰
۷	توسعه بازارهای محلی.	۴/۹	۴/۶	۲۷/۱	۳۱	۳۲/۴	۳/۸۱	۰/۰۰۰
۸	گسترش مشاغل خدماتی.	۴/۶	۴/۲	۲۷/۸	۲۹/۱	۳۴/۳	۳/۸۴	۰/۰۰۰
۹	تغییر شیوه زندگی و معیشت مردم.	۴/۶	۵/۶	۲۸/۴	۲۹/۷	۳۱/۷	۳/۷۸	۰/۰۰۰
۱۰	ضرورت افزایش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در روستا.	۷/۵	۹/۲	۲۳/۹	۲۹/۴	۳۰/۱	۳/۶۵	۰/۰۰۰
	کل	-	-	-	-	-	۳/۶۶	-

منبع: یافته‌های پژوهش ۱۳۹۰

تحلیل آثار توسعه گردشگری بر جامعه و

فرهنگ منطقه: برای سنجش بررسی اثرات گردشگران بر فرهنگ جامعه روستایی از دیدگاه جامعه میزبان و میهمان در سطح روستاهای مورد مطالعه از شاخص‌های امنیت، رضایتمندی‌ها و تعاملات فرهنگی و غیره استفاده شده است که با

گویه‌های جدول (۴) مورد سنجش قرار گرفته‌اند. چگونگی توزیع نسبی پاسخگویی به گویه‌ها در جدول زیر آمده است و مشاهده گردید میانگین کل بعد فرهنگی برابر با ۳/۱۸ است که وضعیت متوسطی از لحاظ رتبه برخوردار است.

جدول ۴) مطالعه آثار اجتماعی و فرهنگی توسعه گردشگری در سطح منطقه از نگاه جامعه میهمان و میزبان

ردیف	شاخص	درصد افراد پاسخگو					میانگین	سطح معنی داری
		خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد		
۱	تأمین امنیت مورد نیاز گردشگران در این روستا.	۱۰/۵	۱۲/۴	۲۶/۸	۲۴/۲	۲۶/۱	۳/۴۳	۰/۰۰۰
۲	شهرت بیشتر منطقه.	۱۵	۱۸/۶	۲۰/۳	۲۲/۵	۲۳/۵	۳/۲۱	۰/۱۳۷

۰/۰۰۰	۲/۰۹	۵/۹	۷/۲	۱۳/۱	۳۷/۶	۳۶/۳	گسترش ناهنجاری‌های اجتماعی و فرهنگی.	۳
۰/۱۰۱	۲/۸۵	۱۸/۶	۱۵/۷	۱۹	۲۵/۲	۲۱/۶	مصرف‌گرایی و الگوبرداری روستاییان از گردشگران.	۴
۰/۰۰۰	۳/۷۲	۳۰/۴	۳۰/۱	۲۶/۵	۶/۹	۶/۲	کفایت اطلاع‌رسانی و راهنمایی گردشگران.	۵
۰/۰۰۰	۳/۵۵	۲۸/۴	۲۷/۵	۲۴/۵	۹/۵	۱۰/۱	رضایت از نحوه پذیرایی و کیفیت غذا در رستوران‌ها	۶
۰/۰۰۷	۲/۹۲	۱۷	۱۶	۲۸/۱	۱۹/۳	۱۹/۶	رضایت از نرخ کرایه و حمل و نقل درون منطقه‌ای	۷
۰/۰۰۰	۳/۷	۳۲	۲۶/۱	۲۸/۸	۵/۹	۷/۲	بالا رفتن سطح آگاهی‌های فرهنگی ساکنین.	۸
-	۳/۱۸	-	-	-	-	-	کل	

منبع: یافته‌های پژوهش ۱۳۹۰

معايير و غيره استفاده شده است كه با گويه‌هاي جدول ۵ مورد سنجش قرار گرفته‌اند. چگونگي توزيع نسبي پاسخگويي به گويه‌ها در اين جدول آمده است. همانطور كه مشاهده گرديد ميانگين كل بعد كالبدي برابر با ۲/۹۲ است كه از وضعيت مناسبى برخوردار نيست.

تحليل آثار كالبدي توسعه گردشگري در

روستاهاي منطقه: براي سنجش اثرات توسعه گردشگري بر كالبدي جامعه روستايي از ديده‌گاه جامعه ميزبان و مهمان در سطح روستاهاي مورد مطالعه از شاخص‌هاي گسترش امكانات بهداشتي و درماني، افزايش زيرساخت‌ها و بهبود وضعيت مسكن و

جدول ۵) مطالعه آثار كالبدي توسعه گردشگري در سطح منطقه از نگاه جامعه ميهان و ميزبان

سطح معنی داری	میانگین	درصد افراد پاسخگو					شاخص	توضیح
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم		
۰/۰۰۰	۳/۶۸	۳۰/۷	۲۸/۸	۲۵/۵	۷/۸	۷/۲	بهبود وضعیت معابر و راههای ارتباطی روستا.	۱
۰/۰۰۰	۳/۶۳	۳۰/۱	۲۷/۸	۲۵/۵	۸/۲	۸/۵	سبب گسترش امکانات بهداشتی و درمانی.	۲
۰/۰۰۰	۳/۷۱	۳۰/۱	۳۰/۱	۲۵/۵	۹/۸	۴/۶	افزایش ساخت و سازهای مسکونی.	۳
۰/۰۰۰	۳/۶۷	۲۹/۷	۲۹/۷	۲۴/۵	۹/۸	۶/۲	بهبود بافت و الگوی معماری مسکن.	۴
۰/۰۰۰	۲/۲۲	۷/۲	۸/۲	۱۸	۳۲/۴	۳۴/۳	سبب گسترش امکانات اقامتی (هتل، مسافرخانه و ...).	۵
۰/۰۰۰	۲/۰۳	۱/۶	۴/۲	۲۶/۱	۳۱/۴	۳۶/۶	افزایش دسترسی به امکانات و خدمات حمل و نقل.	۶
۰/۰۰۰	۲/۰۳	۰/۷	۳/۶	۲۹/۴	۳۱	۳۵/۳	داشتن قابلیت‌های لازم برای توسعه گردشگری.	۷

۰/۰۰۰	۱/۶۸	۲/۳	۲	۱۲/۱	۲۸/۴	۵۵/۲	نقش کافی نبودن زیرساخت‌ها در عدم توسعه گردشگری.	۸
۰/۰۰۰	۳/۶۸	۳۰/۱	۲۷/۸	۲۶/۵	۱۱/۸	۳/۹	گسترش گردشگری خانه‌های دوم در منطقه.	۹
-	۲/۹۲	-	-	-	-	-	کل	

منبع: یافته‌های پژوهش ۱۳۹۰

اراضی و غیره استفاده شده است، بر اساس یافته‌های پژوهش در جدول ۶ میانگین رتبه‌ای پاسخگویی روستاییان و گردشگران در رابطه با بعد زیست محیطی برابر با ۳/۶۲ است که از وضعیت مناسبی نسبت به سایر ابعاد برخوردار است.

تحلیل آثار زیست محیطی توسعه گردشگری

در روستاهای منطقه: برای بررسی میزان تأثیر حضور گردشگران بر محیط زیست جامعه روستایی از دیدگاه جامعه میزبان و میهمان در سطح روستاهای مورد مطالعه از شاخص‌هایی مانند ایجاد آلودگی، تخریب اراضی و امکانات بهداشتی، تغییر کاربری

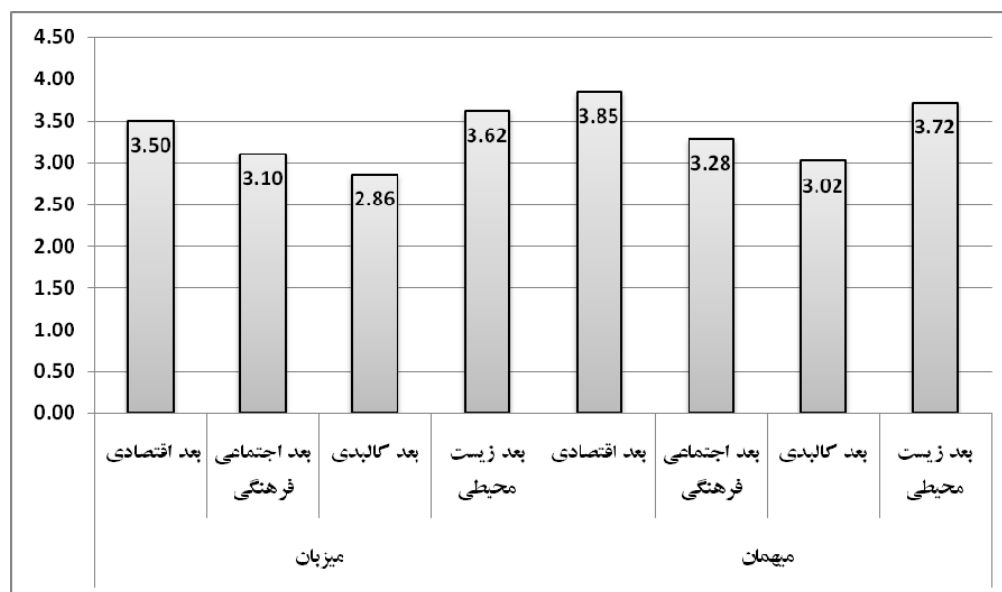
جدول ۶) مطالعه آثار زیست محیطی توسعه گردشگری در سطح منطقه از نگاه جامعه میهمان و میزبان

سطح معنی داری	میانگین	درصد افراد پاسخگو					شاخص	ردیف
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم		
۰/۰۰۰	۳/۳۴	۲۸/۵	۲۳/۷	۲۱	۷/۵	۱۹/۴	آلودگی آب منطقه.	۱
۰/۰۰۰	۳/۷	۳۲/۳	۲۶/۹	۲۶/۹	۷	۷	تغییر کاربری اراضی کشاورزی و باغات.	۲
۰/۰۰۰	۳/۶۸	۲۹/۶	۲۹/۶	۲۶/۹	۷	۷	گسترش فضای سبز روستا.	۳
۰/۰۰۰	۳/۷۹	۳۷/۱	۲۹/۶	۱۶/۷	۸/۶	۸/۱	فراهم نمودن شرایط مناسب برای بهبود وضعیت زیست محیطی و کالبدی در روستا	۴
۰/۰۰۰	۳/۶۸	۳۲/۳	۲۶/۹	۲۴/۲	۹/۷	۷	توانهای طبیعی و جاذبه‌های گردشگری منطقه	۵
۰/۰۷۰	۳/۷	۳۲/۸	۲۴/۲	۲۳/۷	۱۹/۴	۰	آسیب رسانی به مناظر زیبای روستا از طریق پخش زباله و نشست فاضلاب	۶
۰/۰۰۰	۳/۴۹	۲۹/۶	۲۴/۲	۲۴/۷	۹/۱	۱۲/۴	از بین رفتن گونه‌های گیاهی و جانوری منطقه	۷
-	۳/۶۲	-	-	-	-	-	کل	

منبع: یافته‌های پژوهش ۱۳۹۰

نحوی که حضور گردشگران از سوی جامعه مهمان تأثیر اقتصادی بالاتری نسبت به نگاه روستاییان به این پدیده دارد. کمترین تفاوت در نظرات گردشگران و روستاییان در بعد زیست محیطی مشاهده می‌شود و در مجموع اثر توسعه گردشگری بر سکونتگاه‌های روستایی از سوی گردشگران نسبت به روستاییان بیشتر ارزیابی شده است.

بر اساس نظرسنجی به عمل آمده جامعه میزبان و میهمان مشاهده می‌شود که بعد اقتصادی با میانگین کل ۳/۶۶ دارای بالاترین رتبه و بعد از آن بعد زیست محیطی با میانگین کل ۳/۶۲ و بعد فرهنگی با میانگین کل ۳/۱۸ و در نهایت بعد کالبدی با میانگین کل ۲/۹۲ دارای کمترین رتبه است. در مقایسه بین نظرات گردشگران و روستاییان، بیشترین تفاوت آثار اقتصادی توسعه گردشگری مشاهده می‌شود، به

شکل ۳: مقایسه اثر توسعه گردشگری بر روستاها از دیدگاه جامعه میزبان و میهمان

منبع: یافته‌های پژوهش ۱۳۹۰

برای برآزش از روش رگرسیون گام به گام استفاده شد، در این روش متغیری که بیشترین تأثیر را بر متغیر وابسته دارد ابتدا وارد مدل می‌شود و متغیرهای دیگر دوباره برای ورود به مدل مورد بررسی قرار می‌گیرند.

بررسی تأثیر توسعه گردشگری بر ابعاد مختلف

زندگی روستاییان: به منظور بررسی میزان تأثیر توسعه گردشگری بر سکونتگاه‌های روستایی از روش آماری رگرسیون خطی استفاده شده است.

جدول ۷) لیست متغیرهای وارد شده در مدل

مدل	متغیرهای وارد شده	روش
۱	بعد زیست محیطی، بعد فرهنگی و اجتماعی، بعد اقتصادی، بعد کالبدی و زیر بنایی	Enter

منبع: یافته‌های پژوهش ۱۳۹۰

در جدول ۷ اسامی متغیرهای مستقل موجود در مدل برچسب Enter در ستون روش معرف این است که رگرسیونی و روش رگرسیون گزارش شده است. متغیر مستقل به مدل رگرسیونی وارد شده‌اند.

جدول ۸) نتایج برازش مدل رگرسیون چندگانه

نتیجه	سطح معنی داری p-value	آماره F	ضریب تعیین R ²	ضریب همبستگی R
مدل معنی دار است	۰/۰۰۰	۵۲۸۷/۷	۰/۹۸۶	۰/۹۹۳

منبع: یافته‌های پژوهش ۱۳۹۰

این آماره فیشر و سطح معنی داری رگرسیون گزارش شده است. مقدار P-Value در جدول بالا برابر ۰/۰۰۰ است که از ۰/۰۵ کوچکتر است. بنابراین فرضیه صفرآزمون مبنی بر عدم معنی داری مدل رگرسیون را با اطمینان ۹۹٪ رد می‌کنیم. پس مدل رگرسیونی از لحاظ آماری معنی دار است.

در جدول ۸ به ترتیب از چپ به راست مقادیر ضریب همبستگی چند گانه، ضریب تعیین چندگانه، ضریب تعیین چندگانه تعدیل شده و انحراف معیار ضریب تعیین چندگانه را بدست آورده‌ایم که با توجه به مقدار ضریب تعیین برابر ۰/۹۸۶ مشخص می‌شود که رگرسیون خطی متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته حدود ۹۸٪ از کل تغییرات را توجیه می‌کند. علاوه بر

جدول ۹) ضرایب به دست آمده از برازش مدل رگرسیون

نتیجه	سطح معنی دار	آماره t	ضریب استاندارد	ضریب متغیر	متغیرهای مستقل
در مدل معنی دار است	۰/۰۰۰	۵/۳۳۷	-	۰/۱۴۶	مقدار ثابت
در مدل معنی دار نیست	۰/۵۲۱	-۰/۶۴۲	-۰/۰۲۸	-۰/۰۲۸	بعد اقتصادی
در مدل معنی دار است	۰/۰۰۰	۴/۱	۰/۱۸۵	۰/۱۸۸	بعد فرهنگی و اجتماعی
در مدل معنی دار نیست	۰/۶۱۲	۰/۵۰۸	۰/۰۲۵	۰/۰۲۸	بعد کالبدی و زیر بنایی
در مدل معنی دار است	۰/۰۰۰	۱۸/۵۰۲	۰/۸۱۶	۰/۷۸۶	بعد زیست محیطی

منبع: یافته‌های پژوهش ۱۳۹۰

توسعه گردشگری = $0/146 + 0/188 * \text{بعد}$
 فرهنگی و اجتماعی + $0/786 * \text{بعد}$ زیست محیطی
مقایسه بررسی اثرات توسعه گردشگری بین دو
گروه میزبان و گردشگر: ابتدا قبل از انجام آزمون،
 نرمالیتی متغیرهای تحقیق از طریق آزمون
 کولموگروف اسمیرنوف چک می‌شود که نتیجه این
 آزمون در زیر آمده است.

در جدول بالا برای هر یک از پارامترهای مدل
 رگرسیون، مقادیر برآورد پارامترها، انحراف معیار
 برآورد پارامترها برآورد پارامترهای مدل رگرسیون
 استاندارد شده، آماره آزمون و سطح معنی‌داری
 برآورد پارامترها گزارش شده است. با توجه به نتیجه
 بدست آمده مشاهده می‌شود برای متغیر ثابت، بعد
 فرهنگی و اجتماعی و بعد زیست محیطی مقدار P-
 Value کمتر از $0/05$ است، بنابراین مدل رگرسیونی
 به صورت زیر در می‌آید:

جدول ۱۰) نتیجه آزمون کولموگروف اسمیرنوف در رابطه با نرمالیتی داده‌ها

نام متغیر	مقدار احتمال آزمون کولموگروف اسمیرنوف	نتیجه آزمون
توسعه گردشگری	۰/۰۰۰	عدم نرمال بودن
بعد اقتصادی	۰/۰۰۰	عدم نرمال بودن
بعد فرهنگی و اجتماعی	۰/۰۰۹	عدم نرمال بودن
بعد کالبدی و زیر بنایی	۰/۰۰۰	عدم نرمال بودن
بعد زیست محیطی	۰/۰۰۰	عدم نرمال بودن

منبع: یافته‌های پژوهش ۱۳۹۰

گردشگری پذیرفته می‌شود. بنابراین بین دو گروه
 میزبان و گردشگر از لحاظ آماری اختلاف معنی‌داری
 وجود ندارد.

۲) بعد اقتصادی: با توجه به نتایج بدست آمده از
 آزمون من ویتنی یو مشاهده می‌شود مقدار احتمال
 آزمون جهت بعد اقتصادی در دو گروه برابر $0/03$
 است که از $0/05$ کوچکتر است. بنابراین فرضیه
 صفر آزمون مبنی بر یکسان بودن دو گروه از لحاظ
 بعد اقتصادی رد می‌شود. بنابراین بین دو گروه میزبان
 و گردشگر از لحاظ آماری اختلاف معنی‌داری وجود
 دارد.

با توجه به نتایج بدست آمده از آزمون
 کولموگروف اسمیرنوف مشاهده می‌شود که هیچ
 کدام از متغیرها دارای توزیع نرمال نیستند، بنابراین از
 آزمون ناپارامتری من ویتنی برای مقایسه دو گروه
 استفاده می‌کنیم:

۱) توسعه گردشگری: با توجه به نتایج بدست
 آمده از آزمون من ویتنی یو (Man Vitni U) مشاهده
 می‌شود مقدار احتمال آزمون جهت متغیر توسعه
 گردشگری در دو گروه برابر $0/136$ است که از $0/05$
 بزرگتر است. بنابراین فرضیه صفر آزمون مبنی
 بریکسان بودن دو گروه از لحاظ میزان توسعه

جدول (۱۱) فراوانی و میانگین رتبه‌ها در دو گروه میزبان و میهمان به تفکیک متغیرها

متغیر	گروه	تعداد	میانگین رتبه‌ها	مجموع رتبه‌ها
توسعه گردشگری	میزبان	۱۸۶	۱۵۹/۵۳	۲۹۶۷۲
	گردشگر	۱۲۰	۱۴۴/۱۶	۱۷۲۹۹
بعد اقتصادی	میزبان	۱۸۶	۱۴۴/۹۸	۲۶۹۶۵/۵۰
	گردشگر	۱۲۰	۱۶۶/۷۱	۲۰۰۰/۵۰
بعد فرهنگی و اجتماعی	میزبان	۱۸۶	۱۴۷/۴۲	۲۷۴۱۹/۵
	گردشگر	۱۲۰	۱۶۲/۹۳	۱۹۵۵۱/۵
بعد کالبدی و زیر بنایی	میزبان	۱۸۶	۱۴۶/۰۶	۲۷۱۶۸
	گردشگر	۱۲۰	۱۶۵/۰۳	۱۹۸۰۳
بعد زیست محیطی	میزبان	۱۸۶	۱۵۱/۲۱	۲۸۱۲۵/۵
	گردشگر	۱۲۰	۱۵۷/۰۵	۱۸۸۴۵/۵

منبع: یافته‌های پژوهش ۱۳۹۰

جدول (۱۲) نتیجه آزمون من ویتنی در رابطه یکسان بودن نظرات گردشگران و روستاییان

نام متغیر	فرضیه صفر آزمون	مقدار آماره آزمون من ویتنی	مقدار احتمال آزمون من ویتنی	نتیجه آزمون
توسعه گردشگری	یکسان بودن دو گروه	۱۰۰۳۹	۰/۱۳۶	پذیرش فرض صفر
بعد اقتصادی	یکسان بودن دو گروه	۹۵۷۴/۵	۰/۰۳	رد فرضیه صفر
بعد فرهنگی و اجتماعی	یکسان بودن دو گروه	۱۰۰۲۸/۵	۰/۱۳۴	پذیرش فرضیه صفر
بعد کالبدی و زیر بنایی	یکسان بودن دو گروه	۹۷۷۷	۰/۰۶۶	پذیرش فرضیه صفر
بعد زیست محیطی	یکسان بودن دو گروه	۱۰۷۳۴/۵	۰/۵۶۸	پذیرش فرضیه صفر

منبع: یافته‌های پژوهش ۱۳۹۰

می‌شود. بنابراین بین دو گروه میزبان و گردشگر از لحاظ آماری اختلاف معنی‌داری وجود ندارد.

(۴) بعد کالبدی و زیربنایی: با توجه به نتایج بدست آمده از آزمون من ویتنی یو مشاهده می‌شود مقدار احتمال آزمون جهت بعد کالبدی و زیر بنایی در دو گروه برابر ۰/۰۶۶ است که از ۰/۰۵ بزرگتر است. بنابراین فرضیه صفر آزمون مبنی بر یکسان بودن نظرات گردشگران و روستاییان رد می‌شود.

(۳) بعد اجتماعی و فرهنگی: با توجه به نتایج بدست آمده از آزمون من ویتنی یو مشاهده می‌شود مقدار احتمال آزمون جهت بعد فرهنگی اجتماعی در دو گروه برابر ۰/۱۳۴ است که از ۰/۰۵ بزرگتر است. بنابراین فرضیه صفر آزمون مبنی بر یکسان بودن دو گروه از لحاظ بعد فرهنگی و اجتماعی پذیرفته

را از متغیر مستقل توسعه گردشگری پذیرفته است و بیشترین تغییرات متوجه متغیر وابسته زیست محیطی با ضریب ۰/۷۸۶ است. برای اثبات نرمالیتی داده‌ها از دو آزمون کولموگروف اسمیرنوف و من ویتنی یو استفاده شد که آزمون دوم مؤید نرمال بودن داده‌ها در حداقل چهار متغیر مورد مطالعه خواهد بود، بنابراین نتایج بدست آمده از این تحقیق قابل استناد خواهد بود.

در نهایت به منظور آزمون فرض این تحقیق از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است که بر اساس آن ضریب همبستگی با احتمال آزمون قابل قبول بین ۰/۴۱ تا ۰/۶۳ برآورد شده است. بنابراین با توجه به آزمون رگرسیون گام به گام، همبستگی پیرسون و اطمینان از نرمال بودن داده‌ها می‌توان اظهار نمود که توسعه گردشگری تغییرات مثبتی را در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست محیطی وضعیت زیست محیطی و کالبدی در سطح روستاهای منطقه فراهم نموده است.

بودن دو گروه از لحاظ بعد کالبدی و زیر بنایی پذیرفته می‌شود. بنابراین بین دو گروه میزبان و گردشگر از لحاظ آماری اختلاف معنی داری وجود ندارد.

(۵) بعد زیست محیطی: با توجه به نتایج بدست آمده از آزمون من ویتنی یو مشاهده می‌شود مقدار احتمال آزمون جهت بعد زیست محیطی در دو گروه برابر ۰/۵۶۸ است که از ۰/۰۵ بزرگتر است. بنابراین فرضیه صفر آزمون مبنی بر یکسان بودن دو گروه از لحاظ بعد زیست محیطی پذیرفته می‌شود. بنابراین بین دو گروه میزبان و گردشگر از لحاظ آماری اختلاف معنی داری وجود ندارد.

نتیجه گیری و ارایه پیشنهادات

برخلاف نظر سنجی از روستائیان و گردشگران که بالاترین تأثیر را در رابطه با متغیر وابسته اقتصادی با میانگین رتبه‌ای ۳/۶۶ ارزیابی می‌کردند، در مطالعه رگرسیون گام به گام شاهدیم که این متغیر کمتر تأثیر

جدول ۱۳): آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین توسعه گردشگری و متغیرهای وابسته

مقدار ضریب همبستگی پیرسون	مقدار احتمال آزمون	نتیجه آزمون	تحلیل
۰/۴۱	۰/۰۳	رد فرضیه صفر	بین توسعه گردشگری و بهبود وضعیت زیست محیطی و کالبدی در روستاها رابطه معنی داری وجود دارد.
۰/۶۳	۰/۰۰۱	رد فرضیه صفر	بین توسعه گردشگری و تغییرات اقتصادی و اجتماعی در روستاها رابطه معنی داری وجود دارد.

منبع: یافته‌های پژوهش ۱۳۹۰

زیست محیطی تأثیرات چشمگیری بگذارد و در آینده نیز روند تأثیرگذاری آن همچنان شتابان خواهد بود و

در نهایت گردشگری در این محدوده توانسته است در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و

طریق هیئت بازاریابی متشکل از کارشناسان حرفه ای و واجد شرایط، و برنامه‌های بازاریابی که به طور مشترک توسط بخش خصوصی و دولتی تأمین بودجه می‌شود؛

- جلوگیری از تخریب محیط زیست، عدم تجاوز به حریم رودخانه‌ها و آلودگی منابع آب؛

- توسعه هرچه بیشتر فضای سبز از طریق ایجاد پارک‌ها، پارک جنگلی، گلستان‌ها و مکان‌های باز جهت تفریح و اوقات فراغت؛

- بهسازی و ارتقای سیمای روستایی و هماهنگی نمای گذرگاه‌های روستایی و بهره‌گیری از آب‌نماهای مناسب در میادین به صورت طراحی شده و حفظ سبک‌های ممتاز معماری موجود در محل و تشویق استفاده از روح معماری بومی در ساختمان سازی به ویژه در ساخت تسهیلات گردشگری؛

- ساخت و تجهیز مکانهایی برای اقامت گردشگران جهت جلوگیری از آسیب رساندن به باغات کشاورزی و احداث کمپ و اردوگاه‌های تفریحی در پیرامون نواحی روستایی؛

- معرفی روستاهای مورد مطالعه و جاذبه‌های آنها با استفاده از بروشور، اعلامیه، تهیه برنامه‌های تلویزیونی و رادیویی، مطبوعات و ... توسط سازمان میراث فرهنگی و گردشگری استان؛

- برقراری امنیت اجتماعی از طریق نیروی انتظامی با استفاده از نیروی مجرب و تقویت ساختار نیروی انسانی و اهمیت دادن به مسائل آموزشی در بخش‌های مختلف گردشگری و گسترش فرهنگ توریستی؛

راه برگشتی نیز برای آن وجود ندارد، اما در راستای تحقق اهداف توسعه پایدار گردشگری در نواحی روستایی منطقه دشت ارژن همانند بسیاری موارد در بیشتر روستاها و حتی جوامع شهری کشورمان هنوز مشکلات و مسائل دست و پاگیری در پیش داریم و به نظر می‌آید تا زمانی که شناخت دقیق و اصولی از چنین مناطقی صورت نگیرد و به نقاط ضعف و قوت آنها پرداخته نشود و گردشگری در چارچوب طرح‌های جامع کارشناسی شده و آینده‌نگر ساماندهی نشود تا رسیدن به توسعه پایدار گردشگری هنوز فاصله داریم و در صورت استمرار چنین وضعیتی نقاط ضعف موجود در نواحی حساس و آسیب‌پذیر و شکننده‌ای چون منطقه دشت ارژن ممکن است در آینده‌ای نه چندان دور تبدیل به تهدیدها و خطرات جدی هم بشوند.

با توجه به نتایج تحقیق، راهبردها و راهکارهایی برای توسعه گردشگری روستایی در منطقه مورد مطالعه به شرح زیر ارائه می‌شود:

- مهیا نمودن زمینه‌های لازم برای جذب سرمایه گذاری خصوصی با اولویت دادن به ساکنان محلی؛

- ایجاد تنوع در منابع درآمدی کشاورزان و فرصت‌های اشتغال گسترده و تاسیس بازارهای محلی جهت فروش محصولات کشاورزی، صنایع دستی و...؛

- تخصیص سرمایه دولتی به توسعه امکانات و تسهیلات گردشگری و نظارت بر خرید و فروش زمین و سامان‌دهی مالکیت منابع و اراضی؛

- جلب مشارکت بخش خصوصی در بازاریابی برای محدوده به عنوان یک مقصد گردشگری از

۶- سعیدی. ع، (۱۳۷۷)، "مبانی جغرافیای روستایی"، انتشارات سمت.
 ۷- شهیدی. م. ش، اردستانی. ز. ا و گودرزی سروش. م. م، (۱۳۸۸)؛ "بررسی تأثیرات توریسم در برنامه‌ریزی نواحی روستایی"، مجله پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۶۷، صص ۹۹-۱۱۳.

۸- قادری، ا، (۱۳۸۲)، "نقش گردشگری روستایی در توسعه روستایی پایدار"، پایان نامه دکتری، تربیت مدرس.

۹- قهرمانی. ن، (۱۳۸۶)؛ "نقش گردشگری در توسعه روستایی در دره کن و سولقان شهرستان تهران"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران.

۱۰- کدیور. ع. ا و سقایی. م (۱۳۸۴)؛ "ساماندهی گردشگری در تفرجگاه‌های پیرامون شهری (۱)- دره اخلمد"، فصل‌نامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۸۳، صص ۱۳۴-۱۱۱.

۱۱- کلاتری، خ (۱۳۸۲)؛ "سنجش سطح توسعه‌ی روستایی در شهرستان تربت حیدیه"، ۷۹-۱۳۶۵، پژوهش‌های جغرافیایی، شماره ۴۰، صص ۴۱-۵۴.

مطیعی لنگرودی، س. ح، (۱۳۷۶)، "جغرافیای اقتصادی ایران (کشاورزی)"، انتشارات جهاد دانشگاهی: مشهد.

۱۲- مهدوی. م، قدیری معصوم. م و قهرمانی. ن، (۱۳۸۷)- الف؛ "اثرات گردشگری بر توسعه روستایی با نظرسنجی از روستایان دره کن و

- ایجاد هماهنگی در میان نهادها و بخش‌های مختلف مرتبط به منظور یکپارچه سازی کارکردهای گردشگری روستایی به وسیله برگزاری نشست‌ها و به کارگیری تدابیر مدیریتی با ظور سازمان‌های دولتی و مردم؛

منابع:

۱- استانداری فارس، (۱۳۹۰)؛ "آخرین وضعیت تقسیمات کشوری شهرستان شیراز".

۲- پارسا بصیر. ه، (۱۳۸۶)؛ "بررسی زمینه‌ها و راهکارهای توسعه گردشگری روستایی در بخش طالقان از شهرستان ساوجبلاغ"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی، دانشگاه تهران.

۳- رکن‌الدین افتخاری. ع. ر و مهدوی. د، (۱۳۸۵)؛ "راهکارهای توسعه گردشگری روستایی با استفاده از مدل SWOT در دهستان لواسانات کوچک"، فصل‌نامه مدرس علوم انسانی، دوره ۱۰ شماره ۲، صص ۳۰-۱.

۴- روح‌الله‌زاده اندواری. ق، (۱۳۸۵)؛ "گردشگری و آثار اقتصادی و اجتماعی آن بر توسعه منطقه‌ای- نمونه موردی: روستای آبگرم لاریجان آمل"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.

۵- رهنمایی. م. ت، فرهودی. ر. ا، دیتمان. آ و قدمی. م، (۱۳۸۷)؛ "بررسی ظرفیت تحمل حوزه مقصد گردشگری با تأکید بر جامعه میزبان"، مجله پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۶۶، صص ۱۷-۳۳.

- 14- Lewis, Jame B., (1996); A Case Study of the Process of Tourism Development in rural Communities in the State of Indiana..
- 15- Sandhu, Mandi K. (1998); Tourism and Sustainability: the Commercial Trekking Industry in the Kullu valley Himachal Pradesh, India.
- 16- Kim, MJ-Kyund., (2005); Determinants of Rural Tourism and Modeling Rural Tourism Demand in Korea.
- سولقان"، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۱، شماره ۲، صص ۳۹-۶۰.
- ۱۳- مهدوی. م، قدیری معصوم. م و سقایی. م، (۱۳۸۷) -ب، "نقش و تأثیر خانه‌های دوم بر ساختار اقتصادی، اجتماعی ناحیه کلاردشت"، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۶۵، صص ۱۹-۴۱

